

УДК 378.147:071.2

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ДИРИГЕНТСЬКІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Цюряк І. О.

У статті розглядається нагальна проблема сучасної музичної освіти, що полягає у необхідності комп'ютеризації системи підготовки майбутнього вчителя музики. Зазначений процес має забезпечуватися не стільки тими фахівцями, які розробляють і створюють профільне програмне забезпечення, скільки педагогами-музикантами, здатними адаптувати свій педагогічний досвід до сучасних засобів комунікації. Впровадження комп'ютера при підготовці студентів мистецьких спеціалізацій – це не музична інформатика, а практична музична педагогіка, звернена до новітніх особистісно орієнтованих технологій навчання.

***Ключові слова:** комп'ютеризація, практична музична педагогіка, особистісно орієнтовані технології, диригентська підготовка.*

В статье рассматривается насущная проблема современного музыкального образования, которая состоит в необходимости компьютеризации системы подготовки будущего учителя музыки. Указанный процесс должен быть обеспечен не столько теми специалистами, которые разрабатывают и создают профильное программное обеспечение, сколько педагогами-музикантами, способными адаптировать свой педагогический опыт к современным средствам коммуникации. Использование компьютера при подготовке студентов художественных специальностей – это не музыкальная информатика, а практическая музыкальная педагогика, обращенная к новейшим личностно-ориентированным технологиям обучения.

***Ключевые слова:** компьютеризация, практическая музыкальная педагогика, личностно-ориентированные технологии, дирижерская подготовка.*

The article addresses the pressing issue of contemporary music education – the necessity of computerization in the system of music teacher preparation. This process should be ensured mainly not by specialists who develop profile software, but by music teachers able to adapt their pedagogical experience to modern means of communication. Computer use in the training of arts students is not musical informatics, but practical music pedagogy embracing state-of-the-art personality-oriented technologies of teaching.

***Key words:** computerization, practical music pedagogy, personality-oriented technologies, Kapellmeister education.*

Постановка проблеми. Початок ХХІ століття відзначається поширенням інформаційних і комунікаційних технологій практично у всіх сферах діяльності людини, включаючи освіту. Зазначена галузь демонструє процеси комп'ютеризації, інтернетизації, а також інформатизації, які позитивно впливають на загальні складові методичної системи музичного навчання. На даний час відбувається становлення безперервної та випереджальної освіти, її фундаменталізація, що характеризується спрямованістю на особистісно орієнтоване навчання, розвитком творчих здібностей учнів, а також упровадженням інформаційних і комунікаційних технологій, створенням єдиного інтерактивного освітнього інформаційного простору і, нарешті, переходом до відкритої освіти. Удосконалення інформаційних комунікаційних технологій (створення локальних і глобальних мереж, баз даних і знань, а також експертних систем) формує специфічну навчальну інформаційну комп'ютерну галузь, яка збагачує традиційні форми навчання. Швидкий розвиток інформаційних комунікаційних технологій дозволяє реалізувати два головні принципи майбутньої системи освіти: принцип доступності та принцип безперервності. Саме інформаційні та телекомунікаційні технології зробили особистісно орієнтоване навчання доступнішим.

Процес інформатизації та комп'ютеризації суспільства трансформував звичні уявлення про творчість і розкрив необхідність нових підходів, пов'язаних з відкритою

освітою. Стратегічне значення вищевказаних технологій у галузі освіти незаперечне. Проте широке застосування інформаційних технологій не спричинило докорінних змін у самій освіті та не призвело до глобального переосмислення методичної системи навчання. Як і раніше, відзначається необхідність здійснення широкомасштабних досліджень можливостей застосування комунікаційних технологій в музичній освіті.

Комп'ютерна ера змусила людей переглянути своє ставлення не тільки до інформації, але й до її комунікативних параметрів. Сьогодні ми повинні передавати, оцінювати й використовувати отримані щохвилини у величезному обсязі відомості. Комп'ютер з його можливостями привабливий, насамперед, тим, що по-новому забезпечує процеси комунікації у навчанні музикантів. З комп'ютером практично зникає недоступність будь-яких матеріалів: книг, статей, нот, аудіо- та відеозаписів. Сьогодні до послуг навчального процесу електронні бібліотеки (в тому числі нотні), аудіо- та відеотеки в Інтернеті, сканери та принтери, програми, що конвертують інформацію тощо. Немає проблем із записом аудіо- та відеоматеріалу, оцифруванням аналогових зразків (вінілових платівок, магнітних касет), копіюванням на диск будь-яких звукових і відеопроєктів. Електронна пошта й мережеві контакти (форуми, чати, блоги та ін.) дозволяють спілкуватися зі світом, не кажучи вже про те, що багато викладачів сьогодні завдяки електронній пошті консультують, навчають, контролюють дипломні та курсові роботи, завдання заочників, дисертаційні тексти. Це – дистанційне навчання в дії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема широкого застосування комп'ютерних технологій у сфері освіти в останнє десятиліття викликає підвищений інтерес у вітчизняній педагогічній науці. Великий внесок у вирішення проблеми комп'ютерної технології навчання внесли російські та зарубіжні вчені: О. І. Агапова, В. І. Гриценко, Г. Р. Громов, О. А. Кривошеев, В. Ф. Шолохович. Різні дидактичні проблеми комп'ютеризації навчання знайшли відображення в роботах А. П. Ершова, А. А. Кузнецова, І. В. Роберт, Т. А. Сергеевої; методичні – Б. С. Гершунського, Е. І. Машбіца, Н. Ф. Талізіної; психологічні – В. В. Рубцова, В. В. Тихомирова; до проблеми інформатизації освіти зверталися М. Ю. Бухаркіна, М. В. Моїсеєва, А. Є. Петров, Є. С. Полат, Л. П. Халяпіна, Д. В. Чернілевський. Питання застосування інформаційних технологій в музичній освіті та комп'ютерної музичної творчості окреслені в працях І. Б. Горбунової, І. В. Заболотської, І. М. Красильникова, О. Н. Піксаєва, С. П. Полозова, С. В. Пучкова, М. Г. Світлова, М. М. Телишевої, І. Р. Черешнюк та ін.

Дослідження професійної підготовки педагога в сучасних умовах А. С. Белкін, Л. Н. Захарова, Е. Ф. Зеєр, І. А. Зимова, Д. А. Іванов, Н. В. Кузьміна, Л. М. Мітіна, С. А. Писарєва, В. В. Соколова, В. М. Соколов, А. В. Хуторський, Т. І. Шамова та ін. показали нові можливості досягнення значущих професійних та особистісних якостей у процесі модернізації освіти і, зокрема, за допомогою інформаційних технологій. Все це повною мірою відноситься до педагога-музиканта. Аналіз наукової літератури показує, що до теперішнього часу питання освоєння ними інформаційних технологій у процесі спеціальної підготовки залишаються досить проблематичними й недостатньо розробленими.

Виходячи з вищезазначеного, **метою статті** є аналіз необхідності та особливостей застосування інформаційних технологій у процесі спеціальної підготовки педагога-музиканта. Під спеціальною підготовкою в даному випадку мається на увазі теоретико-методична підготовка, обумовлена вимогами навчального плану, складеного відповідно до Державного освітнього стандарту вищої освіти, що передбачає багатоаспектне бачення інформаційних технологій, а також підходів до їх освоєння, які представляються затребуваними й спрямованими на вирішення суперечностей між тенденціями модернізації вищої педагогічної освіти та невисоким рівнем розвитку інформаційної компетентності майбутнього педагога-музиканта; стрімким розвитком інформаційних технологій, розширенням сфери їх практичного застосування та недостатньою спрямованістю спеціальної підготовки педагога-музиканта на їх освоєння.

Сучасна модернізація освіти пред'являє до підготовки педагога нові вимоги. На даний час вчитель будь-якої дисципліни є не тільки вихователем і мудрим наставником, а й людиною, яка повинна вміти миттєво орієнтуватися в просторі

постійно зростаючого й оновлюваного потоку інформації. Інформаційно-технічний прогрес зобов'язує вчителя освоювати та застосовувати новітні технології для ефективності своєї діяльності, творчо підходити до роботи.

У вдосконаленні професійної підготовки майбутнього вчителя музики в педагогічному виші особливого значення набуває пошук таких засобів і методів навчання, які здатні стимулювати самостійну діяльність студентів. Якщо розглядати навчальний процес у класі диригування як управління навчальною діяльністю, то слід зазначити, що основним фактором управління служить інформація. Інформація забезпечує здатність "дидактичної системи" до регулювання й корекції на основі сигналів прямого й зворотного зв'язку. На заняттях з диригування, що проходять в індивідуальній формі, необхідну інформаційну основу діяльності створює викладач за допомогою слова та наочного показу зразка диригентського жесту. Пояснюючи й показуючи, супроводжуючи жести виконанням партитури на фортепіано, педагог, наскільки можливо, задовольняє потребу студента в інформації прямого зв'язку. Однак інформацією, що забезпечує зворотний зв'язок, тобто що повідомляє про якість результату диригентського виконання музичного твору, студент забезпечується недостатньо, оскільки об'єкт диригентських впливів – хоровий колектив, на заняттях з диригування відсутній. Вирішального значення в цих умовах набуває оцінка виконання педагогом, хоча її словесна форма не здатна відбити всього різноманіття характеристик конкретної рухової дії – диригентського жесту, отже, не забезпечує повноту його орієнтовної основи. У структурі процесу навчання диригування студент є одночасно об'єктом і суб'єктом навчання. Тому, розглядаючи питання підвищення якості професійної підготовки вчителя музики, слід звернути серйозну увагу не тільки на вдосконалення управління студента педагогом, а й на формування у студента механізму самооцінки й саморегуляції своєї навчальної діяльності.

Однією з важливих умов формування умінь об'єктивно оцінювати успішність виконання навчального завдання з диригування виступає візуальне порівняння, зіставлення власної діяльності з системою вимог, яку ця діяльність повинна задовольняти. Поштовхом до активізації порівняльного аналізу та усвідомлення рівня власної роботи може виявитися надання студенту можливості побачити своє виконання "з боку", порівняти його з виконанням інших студентів і викладачів. Пізнавальну діяльність студента в зазначеному аспекті здатне активізувати використання в диригентській підготовці сучасних інформаційних технологій мультимедіа. Засоби мультимедіа дозволяють забезпечити майбутнього вчителя музики всією необхідною звуковою та зоровою інформацією, що складають суттєву основу навчальної музичної диригентської діяльності. Порівнюючи можливості мультимедіа з аналоговими носіями аудіо- та відеоінформації, слід відзначити високий ступінь інтегрованості системи, розвиненість логічних внутрішніх зв'язків і величезну потужність, що істотно перевищує сумарну потужність окремих носіїв.

Найважливішими факторами застосування мультимедіа в музичному навчанні слід визнати інтерактивність, вільну інтерпретацію та комунікабельність. Різноманітні дидактичні резерви у своєму розпорядженні має поєднання телевізійних і комп'ютерних систем. Використання статичного й динамічного відео в мультимедіа дають можливість фіксувати диригентське виконання у всій насиченості його звукових і зорових компонентів, необмежений час зберігати та багаторазово відтворювати. Дидактична цінність мультимедіа в диригентській підготовці майбутнього вчителя музики полягає не тільки в накопиченні, трансформації аудіовізуальних характеристик об'єктів вивчення, але й у можливості пред'явлення студенту для самоконтролю, самооцінки всього циклу виконавської реалізації музичного твору в цілому та розчленованого на окремі фрагменти. Використання інформації із застосуванням засобів мультимедіа у вказаному напрямку вимагає від студента мобілізації індивідуальних оціночно-аналітичних здібностей та вміння застосовувати їх як при оцінці своєї навчальної роботи, так і при сприйнятті всіх музично-мистецьких і педагогічних явищ.

Висновок. Перспективні можливості комп'ютеризації диригентської підготовки майбутнього вчителя музики ми умовно окреслюємо наступними позиціями: забезпечення наочності у поданні навчального матеріалу; підтримка контролю знань і навичок, що органічно створює середовище для репетиційного плану; організація різних форм креативної діяльності студента. Сучасні інформаційні технології

забезпечать принципово новий рівень наочності в подачі будь-якого навчального матеріалу. Наочним можна зробити не тільки заняття, присвячене поясненню теоретичного і практичного матеріалу, але також тести, використання презентації різних інформаційних блоків, у письмових роботах (рефераті, курсовій). Електронна підтримка контролю-тренінгу в диригентській підготовці – дуже широка сфера, яка забезпечує наочність і використовується як технологія презентації. У вікторині, наприклад, це можуть бути не тільки питання, але й нотні записи, звучання, образотворчі об'єкти; у слухових перевірках і репетиціях це – пред'явлення музичних зразків для співу або гри на слух, по нотах на екрані тощо.

Подальшого напрямку дослідження в зазначеній галузі потребує така інтерактивна технологія, в якій тісно переплітається тренувальний і креативний потенціал педагогічних можливостей комп'ютера. Під креативним зазвичай мають на увазі переважно комп'ютерні маніпуляції з музичним текстом, спрямовані на творчість, аранжування. Аранжувальні програми, синтезатори, комутовані з комп'ютером, забезпечують доступність індивідуального прояву творчості на різних рівнях фахової підготовки майбутнього вчителя музики. Сьогодні педагог-музикант – не просто користувач, йому належить усвідомити свою місію творця стратегії, тактики й практики навчання не в середовищі інформаційних технологій, а в сучасному інформаційному культурному просторі.

Література

1. Белунцов В. О. Новейший самоучитель работы на компьютере для музыкантов / В. О. Белунцов. – СПб. : Питер, 2005. – 400 с.
2. Брунер Х. Х. Глобализация, образование и революция в технологии / Х. Х. Брунер // Перспективы. Сравнительные исследования в области образования. – 2001. – Т. XXXI. – № 3. – С. 16–23.
3. Злотникова И. Я. Формирование информационной компетенции будущего учителя-предметника в педагогическом вузе / И. Я. Злотникова // Педагогическая информатика. – 2004. – № 1. – С. 44.
4. Леонтьев В. П. Новейшая энциклопедия персонального компьютера / В. П. Леонтьев. – М. : ОЛМА-ПРЕСС Образование, 2006. – 224 с.
5. Полозов С. П. Обучающие компьютерные технологии и музыкальное образование / С. П. Полозов. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 2002. – 208 с.
6. Тараева Г. Р. Компьютер и инновации в музыкальной педагогике / Г. Р. Тараева. – М. : Издательский дом "Классика – XXI", 2007. – 128 с.
7. Чобітько М. Г. Технології особистісно орієнтованої професійної освіти : навч.-метод. посіб. / Микола Григорович Чобітько. – К. : Ніка-Центр, 2005. – 88 с.
8. <http://www.herzen.spb.ru/main/nauka/1297769731>. – Назва з екрана.